

Són més de 200 peces. Hi ha sabates i bosses de mà, vestits de pel·lícula i de cada dia, guions anotats, agendas. I una nominació al Globus d'Or. I la que, possiblement, fou la primera fotografia de Norma Jeane, la dona que s'havia de convertir en mite i icona de Hollywood amb el nom de Marilyn Monroe i que escrivia, darrere d'aquell testimoni de paper: "Jo, quan era molt petita."

Tot plegat forma part de la Col·lecció Maite Mínguez (un conjunt que supera els 1.800 articles relacionats amb el cinema: des de la Kriptonita de Superman a la làmpada de Casablanca o el casc de Dark Vader), i s'exposa en una mostra que, només d'obrir-se, ja bat rècords d'assistència. Els 36 anys intensos de la dona que encarnava el mite desfilen tímidament i *glamourosamente*, amb força i fragilitat alhora, entre els més diversos objectes. Per ajudar-nos, potser, a comprendre la màgia i la tristesa i aquell personalíssim atractiu que definien Marilyn Monroe.

Hem triat dotze objectes per presentar -tot seguint l'acurada documentació que desplega Víctor Fernández al llibre-catàleg de la Col·lecció, *Íntima Marilyn-*, cronològicament ordenat, el trencaclosques vital de la dona i del mite. Si és que es poguessin separar.

1. LA MARE

Gladys Monroe es va casar a 15 anys i es va separar en trobar el marit enllitat amb una altra dona. Ell se li va endur els fills (Berniece i Jackie, que va morir de menut); ella es va fer amiga de Grace McKee (totes dues treballaven en un laboratori de negatius filmics) i va viure al seu costat les mogudes nits de la llei seca. L'1 de juny del 1926 naixia

la seva filla Norma Jeane Mortenson. No se'n sabia el pare. Poques setmanes després, Gladys lliurava el nadó a l'estricta i religiosa família Bolender. "No era gent mesquina -explicava Marilyn anys després-: només eren pobres. No tenien gaire per oferir a ningú i no quedava res per a mi."

L'any 1934, Gladys ingressava en un hospital psiquiàtric. Li havien diagnosticat esquizofrènia paranoide. Pràcticament ja no va tornar a veure Norma Jeane: una visita el 1945, un trasllat a casa de la filla el 1946 (que no va reeixir: la van haver de tornar a ingressar)... i para de comptar. La mare de Marilyn

Monroe moria el 1984 convençuda que el cinema "no li havia fet cap bé", a la seva filla famosa.

2. INFANTESA

A 8 o 10 mesos: la primera foto d'estudi. Durant els primers anys arrelen moltes de les seves vulnerabilitats. "No em diguis *mama*. Ja ets prou gran per saber-ho. Tu només vius aquí." Secament, Ida Bollenger va desmuntar el petit món de Norma Jeane. Poc després de fer set anys, compareixia Gladys Monroe i se la tornava a emportar. Hi va viure un any, amb ella i l'amiga, la rossa i menuda Grace. La mare va comprar un piano de segona mà. Quan hi havia festa, anaven al cinema, a veure Clark Gable o Mae West. O, com explica Víctor Fernández, feien "visites als salons de bellesa on Norma Jeane era tractada com una dona. Nous pentinats, llavis pintats i celles i pestanyes arreglades per a fer realitat la il·lusió de Grace que la nena donés la imatge d'una artista del setè art".

Però després ingressaren la mare. Grace dubtava i discutia amb

els amics si havia d'esdevenir o no la tutora legal d'una criatura que escoltava esporuguida des de la cambra les deliberacions: "Parlaven sobre la meua mare i el seu pare, el seu germà i la seva àvia, tots ells casos de bogeria, i deien que amb tota certesa jo havia de seguir les seves passes."

Grace la va acceptar. Però un cap de setmana se'n va anar a Las Vegas i es va casar. Deia que ja no podia fer-se'n càrrec i va portar Norma Jeane a l'orfenat. Dos anys, s'hi va estar. Quan l'en va treure, el marit, alcohòlic, va intentar abusar de la nena. A onze anys tornava a canviar de casa: amb una tia de Grace, Ana Lower, va trobar, durant un temps, estabilitat ("Va canviar tota

la meua vida. Va ser la primera persona del món que vaig estimar de veritat, i ella em va estimar a mi").

3. UN MARIT

Amb Jim Dougherty, el 1945. "No em podien mantenir i s'havien de desfer de mi. Per això em vaig casar". El

1942, amb 16 anys acabats de fer, Norma Jeane s'unia a Jim Dougherty, que treballava en una funerària, conduïa un Ford Coupé i era fill de la veïna de Grace. La tutora se'n tornava a anar i l'alternativa a un nou abandonament era el matrimoni: la jove no ho va dubtar i es va esforçar en el paper de cuinera i mestressa de casa, més o menys disposada a viure allò que va definir com "una espècie d'amistat amb privilegis sexuals".

Es divorciaren el 1946.

4. BLUE BOOK

Una de les primeres imatges com a model. Norma Jeane treballava en una fàbrica ple-

gant paracaigudes, l'any 1945. S'hi va presentar el Centre Cinematogràfic de l'exèrcit per retratar-hi les treballadores. David Conover va ser el fotògraf que va descobrir el potencial de Norma Jeane. Li va proposar de treballar com a model. El marit no ho veia clar però ella sí, i s'inscriví a l'agència Blue Book, feia classes de passarel·la i maquillatge i, en sis mesos, sortia a 33 portades de revistes.

5. EL CALENDARI

La fita era Hollywood (aquell lloc on, definia ella mateixa anys després, "l'ofereixen cinquanta mil dòlars per un petó i cinquanta

centaus per la teva ànima"), però el camí, difícil. Havia fet unes quantes proves. Li havien canviat el nom (el cognom de la mare, el nom, triat per l'executiu de la Fox, Bel Lyon). Havia participat en alguns films (*Ladies of the Chorus* o *Love Happy*, dels germans Marx). No tenia diners. Va conèixer el fotògraf Tom Kelley, que li va proposar que treballessin plegats i, sobre una tela de vellut vermell, va retratar nua Monroe. Ella va cobrar cinquanta dòlars.

L'escàndol va arribar tres anys després, quan la desconeguda ja era Marilyn. Però ella va reconèixer públicament el fet, va explicar els seus perquè i es va ficar l'opinió pública a la butxaca. El calendari del 1953, amb la seva imatge, va arrasar. Els estudis n'estaven encantats. Al primer número de la revista *Playboy*, ella ocupava la portada, saludant en una desfilada i el pòster central, nua.

6. VESTIT A MIDA

L'any 1950 s'estrenava *A Ticket to Tomahawk*, un film sense gaire més història que la de simbolitzar l'espai que anava ocupant l'actriu emergent. Hi feia un paper petit, dins d'un quartet de ballarines que passejaven barrets emplomallats en un western edulcorat. Però el vestit, ja l'hi van fer a mida. Per primera vegada, dissenyaven per a ella.

7. ROSSA

Prova d'imatge de la Fox amb el vestit daurat de William Travilla. L'una va cobrar 150.000 dòlars; l'altra, 15.000. "Recorda que tu no ets l'estrella", diuen que li deien els executius de la Fox. "Però

jo sóc la rossa", diuen que els responia ella. Jane Russell i Marilyn Monroe protagonitzaren un dels films que més va marcar l'estereotip d'èxit on va quedar atrapada l'actriu, la comèdia musical (*Marilyn mai no va haver de ser doblada* en les interpretacions mu-

sicals) *Gentlemen Prefer Blondes* (1953), de Howard Hawks.

Les escenes en què Marilyn vestia l'ajustadíssim vestit daurat no van passar la fiscalització de la censura i es van suprimir (avís per a espectadors despitats: hi surt durant uns segons).

8. L'AS DEL BEISBOL

Mocador brodat de Marilyn Monroe. Diuen que va ser l'amor de la seva vida. Però el matrimoni amb Joe DiMaggio amb prou feines va durar nou mesos. Es van casar el 14 de gener del 1954. La unió de l'actriu i l'as del beisbol va revolucionar els EUA.

Però ell era massa gelós ("no és gaire divertit estar casat amb un llum elèctric", va deixar anar un dia). Li va pegar. Es van separar. La mateixa Marilyn resumeix la situació: "Volia que jo fos la bella ex-actriu igual que ell era el gran ex-jugador de beisbol. Junts cap a l'ocàs. Però jo no estava disposada encara a fer aquell viatge. Si no havia arribat ni als 30!".

9. UN COS PER LLUIR

Unes calcetes de seda, del seu guarda-roba personal. DiMaggio no suportava veure-la amb aquells vestits tan ajustats ("Que sigui com una segona pell", li va demanar Marilyn al modista i ell li va confeccionar la peça que va portar per a la festa del 45è aniversari de John Kennedy i que dècades després es va vendre en subhasta per un milió de dòlars). Però Marilyn no s'avergonyia del seu cos. De fet, li agradava lluir-lo i, per tant, sempre que podia, ho feia. Sense sentir mai que allò tingués res a veure amb el, diguem-ne, *pecat*. La roba interior no li acabava d'agradar: preferia la pell.

10

vestigaven" les seves idees "comunistes" (Marilyn, val a dir, sempre li va donar suport públicament i contra el parer i les pressions de la Fox): li van preguntar per què volia el passaport i ell va respondre, senzillament: "Per anar-me'n a Anglaterra amb la dona que serà la meua muller."

Però la relació no va reeixir: ella havia tingut un afer amb Ives Montand, ell se sentia creativament blocat. Dos embarassos frustrats van acabar de desfer Marilyn. El 1961 s'establia el divorci per "incompatibilitat de caràcters". Al llibre *After the Fall*, escrit per Miller després de la mort de

negui a fer comèdies musicals; de fet, ja m'agraden. Però voldria interpretar també papers dramàtics", explicava en directe a la televisió. S'havia atipat d'aguantar càstings per a papers de rossa explosiva i ximpleta i de tenir el sou congelat molt per sota d'algunes altres estrelles. La Twentieth Century Fox la va demandar i alguns col·legues se'n burlaren. Però ella se'n va sortir. Va produir *Bus Stop* i *The Prince and the Showgirl* (amb un Lawrence Olivier que no es va estar de menystenir-la públicament) i va renegociar un contracte no exclusiu amb la Fox. La seva actuació va marcar un punt d'inflexió en el sistema dels grans estudis de Hollywood.

12. LA FI

El cendrer que tenia Marilyn a la tauleta de nit, amb pastilles, quan va morir. Suïcidi, complot polític o error

10. L'INTEL-LECTUAL

Un dels calzes del casament de Marilyn Monroe i Arthur Miller. "El més terrible és que jo vaig reforçar la idea de la víctima innocent perquè no podia suportar el fet d'acceptar la seva vida tal com era; perquè preferia guarir la ferida abans que reconèixer-la com a seva... L'únic que quedava per fer era defensar la seva innocència, en la qual, en el fons del seu cor, ella no creia. La innocència mata." Els va presentar Elia Kazan, a final del 1950, i es van impactar mútuament. Ella li va dir que l'admirava; ell li va respondre que, per a això, millor Lincoln; i Marilyn va penjar el retrat d'Abraham Lincoln a la paret, i se'n va llegir la biografia.

El 1955 es retrobaven. I ja no es van poder deixar estar. "Era absolutament fascinant —comentava Miller—, sempre feia observacions originals." Els amics expliquen que van estar intensament enamorats.

Que Miller va moderar la introversió i es va fer més sociable; que Monroe gaudia del seu sentit de l'humor. La relació va tornar a somoure Amèrica.

Arthur Miller va anunciar el casament en una compareixença davant del Maccarthista Comitè per a les Activitats Antiamericanes, on "in-

l'actriu, la protagonista Maggie, té molt de Marilyn.

11. PRODUCTORA

Taló signat per l'actriu en nom de Marilyn Monroe Productions, el 5 de juny del 1957. "M'he passat tota la vida interpretant Marilyn Monroe, Marilyn Monroe, Marilyn Monroe. He intentat millorar i m'he sorprès imitant-me a mi mateixa. Tinc tantes ganes de fer alguna cosa diferent..." El 7 de gener del 1955 presentava públicament la productora que havia creat juntament amb el fotògraf i amic Milton Greene. "No és que em

mèdic: s'ha escrit de tot, de manera documentada, interessada o fantasiosa segons el cas, sobre què va succeir la nit del 4 d'agost del 1962 i que ja ha esdevingut, per a la història —i no solament la del cinema—, "la nit en què va morir Marilyn". Què en sabem de cert? Que, com va dir John Huston, "la noia era addicta a les pastilles per a dormir per culpa dels maleïts metges". I que, amb aquella mort, prenia vida el mite.

12